

Zarząd Główny
Fundacji Audiodeskrypcja
ul. Gaskiewicza 15
15-128 Białystok

W związku z konsultacjami społecznymi na temat udostępniania programów telewizyjnych osobom z niepełnością wzroku i/lub słuchu oraz osobom w zaawansowanym wieku, prowadzonymi przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, Fundacja Audiodeskrypcja zwraca się z prośbą o przeanalizowanie udzielonych odpowiedzi na pytania, które mogą przyczynić się do zapewnienia osobom z niepełnosprawnością sensoryczną odpowiedniego dostępu do usług audiowizualnych.

W obowiązującej ustawie o radiofonii i telewizji zgodnie z art. 18a ust. 1 nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewnienia dostępności programów dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu przez wprowadzenie usług dostępu: audiodeskrypcji, napisów dla niesłyszących oraz tłumaczeń na język migowy, tak aby co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, miało takie udogodnienie. Regulacja ta została wprowadzona do porządku prawnego ustawą z dnia 25 marca 2011r. Na etapie opracowywania nowelizowanej ustawy regulacja ta była przedmiotem konsultacji społecznych. Podczas nich Fundacja "Audiodeskrypcja" zabiegała m.in. o wprowadzenie precyzyjnych zapisów regulujących w przejrzysty sposób warunki stosowania usług dostępu, zarówno osobom niewidomym, jak i niesłyszącym, wprowadzenie definicji audiodeskrypcji oraz o ustalenie minimalnego poziomu programów z ułatwieniami dla osób z niepełnością wzroku i niepełnością słuchu, takimi jak: audiodeskrypcja, napisy dla niesłyszących i język migowy. Niestety w wielu przypadkach zapisy zyskały jedynie formę ogólną. W trakcie prac nad projektem ustawy Fundacja Audiodeskrypcja zgłaszała potrzebę rozdzielnego traktowania usług dostępu przeznaczonych odbiorcom z niepełnością wzroku oraz odbiorcom z niepełnością słuchu z podziałem na kwoty poszczególnych usług dostępu.

Odpowiedzi na pytania:

1. Do czasu dokonania niezbędnych zmian w zapisach ustawy KRRiT ma zamiar skorzystać z delegacji zawartej w przepisie istniejącym odnośnie możliwości ograniczenia niektórym nadawcom wielkości kwot ustawowych (poniżej 10%). Zgodnie z obowiązującym zapisem art. 18a ustawy rtv KRRiT może wydać rozporządzenie, na mocy którego nadawcy będą mogli ubiegać się o zmniejszenie kwoty ustawowej.

1.1. Jakie kryteria należy stosować przy kwalifikowaniu programów do ograniczenia kwoty ustawowej: charakter programu, zasięg techniczny (liczba odbiorców w zasięgu), oglądalność, wysokość obrotów podmiotu emitującego program ?

Obecnie obowiązująca kwota 10% jest kwotą minimalną, w związku z czym proponujemy by nie była ona zmniejszana. Powinna ona stanowić minimalny próg, który powinien osiągnąć każdy nadawca telewizyjny. Obawy może też budzić to, czy nadawcy nie zechcą wykorzystać któregośkolwiek z proponowanych kryteriów, by zostać zwolnionym z obowiązku udostępniania swojej oferty.

Zgodnie z wdrażaną Unijną Dyrektywą medialną, nowelizowana Ustawa o Radiofonii i Telewizji miała zachęcić nadawców do podnoszenia dostępności oferowanych audycji telewizyjnych. Niestety jak można zaobserwować nadawcy poszukiwali sposobu obejścia zapisów, które nakładają na nich obowiązek udostępniania swej oferty programowej. Proponujemy zatem systematyczne zwiększanie kwot usług dostępu i wprowadzenie kontroli wdrażania usług dostępu przez nadawców. Kontrola taka powinna odbywać się w każdym roku kalendarzowym i być prowadzona przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji. Ograniczanie kwot usług dostępu mogłoby oddziaływać demotywująco na nadawców i przyczynić się do ograniczenia dostępności telewizji.

1.2. Czy w znowelizowanym przepisie ustawy powinna znaleźć się delegacja do rozporządzenia stwarzającego możliwość całkowitego zwolnienia od obowiązku emisji programów z udogodnieniami dla niepełnosprawnych w przypadku nadawców o niewielkim zasięgu technicznym naziemnym lub niewielkiej liczbie abonentów w sieci kablowej?

Fundacja Audiodeskrypcja jest przeciwna wprowadzaniu rozporządzenia stwarzającego możliwości zwolnienia nadawców z wdrażania usług dostępu.

Ze względów ekonomicznych kwoty usług dostępu w przypadku mniejszych nadawców mogą być obniżone do obecnych kwot minimalnych w wysokości 10% dla każdej z usług dostępu.

Warto również wziąć pod uwagę, czy obniżanie kwot dostępu w przypadku nadawców o małym zasięgu nie wpłynie na wykluczenie grupy odbiorców z niepełnosprawnością. Jest to istotne także ze względu na rozwój telewizji hybrydowej, który jest odpowiedzią na zwiększone zapotrzebowanie na produkcje audiowizualne i dostęp do szerszej oferty.

2. W znowelizowanym zapisie art. 18a KRRiT pragnie zawrzeć obowiązek sukcesywnego podwyższania kwot audycji dla niepełnosprawnych aż do 50% kwartalnego czasu nadawania (z wyłączeniem reklam i telesprzedaży) w 2020 roku. Poddaje się pod konsultacje sposób dochodzenia do tej kwoty, a także ewentualne jej zróżnicowanie w zależności od charakteru nadawcy i platformy dystrybucji.

2.1. Czy powinien to być wzrost systematyczny 5% rocznie, czy też skokowy np. 10% co dwa lata?

Proponujemy stopniowe zwiększanie kwot usług dostępu tj. audiodeskrypcji, napisów dla niesłyszących i języka migowego. Systematyczne zwiększanie kwot wprowadzanych usług dostępu ma pozwolić nadawcom na zdobycie doświadczenia w zakresie wdrażania ich do swojej oferty, zaś osobom tworzącym audiodeskrypcję, napisy dla niesłyszących i język migowy ma umożliwić systematyczne podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Dzięki temu odbiorcy uzyskają dostęp do usług świadczonych na wysokim poziomie i z dbałością o integralność i wysoką jakość przekazu.

Nadawców warto zachęcić do zwiększania kwot niezależnie od tych, które zostały ustalone na dany rok. W tym przypadku niezbędne jest wypracowanie sposobu, rodzaju takiej zachęty. Być może mogłaby to być nagroda udzielana przez Krajową Radę

Radiofonii i Telewizji wraz z organizacjami reprezentującymi środowiska osób z niepełnosprawnością wzroku oraz osób z niepełnosprawnością słuchu.

2.2. Czy należy wprowadzić (jeśli tak, to w jakiej wysokości?) zróżnicowanie kwot w kategoriach: nadawca publiczny, nadawca koncesjonowany społeczny, nadawca koncesjonowany komercyjny?

Regulacje dotyczące wdrażania usług dostępu powinny dotyczyć wszystkich nadawców telewizyjnych, którzy uzyskali koncesję przyznaną przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, ale także dostawców usług i programów dostępnych przez Internet. Kwota usług dostępu w przypadku małych nadawców może być zmniejszana proporcjonalnie do czasu emisji i wielkości oferty programowej oferowanej przez dużych i małych nadawców. Jeśli oferta programowa nadawców o mniejszym zasięgu ma ten sam wskaźnik czasu emisji, to kwoty usług dostępu nie powinny być zmniejszane. Wynika to także z faktu, iż odbiorcy z niepełnosprawnością sensoryczną uzyskają dzięki temu szerszą możliwość wyboru oferty programowej, gdy cała powierzchnia kraju będzie już w zasięgu nadajników naziemnych, rozpowszechniających programy TV w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą.

2.3. Czy należy wprowadzić (jeśli tak, to jakie?) zróżnicowanie między programami ogólnokrajowymi, regionalnymi i lokalnymi?

Zróżnicowanie takie może odnosić się do wielkości oferty programowej poszczególnych nadawców i zgodnie z tym mogą być proporcjonalnie różnicowane kwoty usług dostępu. Przy wyliczaniu kwot bardzo ważne jest uwzględnianie charakteru programów, które z pewnością powinny zostać udostępnione z audiodeskrypcją, a które z napisami dla niesłyszących i językiem migowym (dominujący przekaz słowny). Jednak również w tym przypadku minimalna kwota nie powinna być zmniejszana.

2.4. Czy należy wprowadzić (jeśli tak, to jakie?) zróżnicowanie między programami dystrybuowanymi na platformach: naziemnej, satelitarnej,

kablowej?

Zróznicowanie to utrudniłoby dostęp do usług dostępu, dlatego też proponujemy by nie było wprowadzane. Każda osoba z niepełnosprawnością sensoryczną powinna mieć wybór platformy, z jakiej jest w stanie i może skorzystać chcąc uzyskać dostęp do telewizyjnej oferty programowej z usługami dostępu.

3. Dotychczasowy zapis ustawy nie jest jednoznaczny w kwestii podziału obowiązkowych kwot z udogodnieniami dla osób z upośledzeniem słuchu i dla osób z upośledzeniem wzroku.

3.1. Czy kwoty na poszczególne typy udogodnień powinny być wpisane do ustawy, np. xx% dla osób z upośledzeniem słuchu i yy% dla osób z upośledzeniem wzroku?

W trakcie prac nad projektem ustawy Fundacja Audiodeskrypcja zgłaszała potrzebę jednoznacznego określenia minimalnego udziału w programie telewizyjnym audycji z ułatwieniami odbioru zarówno osobom z niepełnosprawnością narządu wzroku jak i osobom z niepełnosprawnością słuchu, które miały być stopniowo zwiększane. W celu ustalenia rzeczywistej woli ustawodawcy, zwracaliśmy także uwagę na użyte w zapisach spójniki "i" oraz "lub", co ma szczególne skutki dla wykładni. W braku dostatecznego uzasadnienia dla nadania spójnikom szczególnego znaczenia, przyjmuje się bowiem znaczenie, jakie wynika z języka potocznego w wyniku którego może dochodzić do przekształcenia przepisu prawnego. W pewnych przypadkach spójnik „lub” oraz jego semantyczne odpowiedniki mają znaczenie alternatywy rozłącznej, w innych zaś sens ich jest niejednoznaczny. W tym przypadku jednoznaczna interpretacja zapisów zawierających spójnik „lub” nie jest możliwa. Nie jest bowiem jasne, czy zapis: "udział w programie telewizyjnym audycji z ułatwieniami odbioru osobom z niesprawnością wzroku i/lub słuchu", dopuszcza zastosowanie ułatwień odbioru audycji zarówno dla osób z niepełnosprawnością narządu wzroku i słuchu (alternatywa nierozłączna), czy jest to traktowane w postaci albo zastosowania ułatwień odbioru audycji dla osób z niepełnosprawnością wzroku albo zastosowania ułatwień odbioru audycji dla osób z niepełnosprawnością słuchu (alternatywa rozłączna). Spójnik „lub” nie spełnia warunku jednoznacznej wykładni, tym bardziej, iż bardzo często o jego znaczeniu decyduje nie

wartość logiczna zdań składowych, ale subiektywna interpretacja. Spójnik "lub" może oznaczać iż w celu osiągnięcia dostępności, wystarcza zastosowanie jednej z alternatywnych form dostępności. Proponujemy zatem rozłączne traktowanie usług dostępu oraz obu grup osób z niepełnosprawnością, gdyż ich potrzeby w dostępie do odbioru przekazu telewizyjnego są zupełnie inne. Zgłaszaliśmy również i podtrzymujemy propozycję zmiany terminologii osoby z upośledzeniem na osoby z niepełnosprawnością wzroku oraz osoby z niepełnosprawnością słuchu. Zmiana jest podyktowana negatywnym wydźwiękiem słowa "upośledzony" oraz negatywnych skojarzeń jakie ono za sobą niesie, ale także z powszechnego odchodzenia od tego sformułowania, jako sformułowania stygmatyzującego osoby z niepełnosprawnością sensoryczną. Proponowaliśmy także i podtrzymujemy propozycję rozpisania poszczególnych typów udogodnień wraz z obowiązkowymi minimalnymi kwotami, do których powinni stosować się nadawcy publiczni, a które mają podlegać systematycznemu zwiększaniu. Dzięki temu przyjęte zapisy nie będą zapisami martwymi.

3.2. Czy o proporcjach pomiędzy ww. dwoma typami udogodnień powinien decydować charakter programu?

Udostępnianie oferty programowej powinno uwzględniać możliwości wdrażania poszczególnych usług do programów o określonym charakterze. Przy wyborze programów, do których tworzone i wdrażane są usługi dostępu winno zwracać się uwagę na ich charakter. Programy z dominującym przekazem werbalnym (informacyjne, niektóre rodzaje programów publicystycznych), w których istnieje znikoma możliwość wprowadzenia audiodeskrypcji nie powinny być w nią zaopatrywane, a tym samym wyłączone z listy programów możliwych do udostępnienia. Licencja programowa na audycję powinna określać zakres usług dostępu, tak by z audycji służących rozwojowi kultury, nauki i oświaty, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dorobku intelektualnego i artystycznego oraz polskich i zagranicznych programów ważnych kulturowo, edukacyjnie, społecznie, filmów animowanych, fabularnych i dokumentalnych, spektakli teatru telewizji i transmisji sportowych, programów o wysokich walorach poznawczych i prezentujących wysoką jakość artystyczną mogły korzystać również osoby z niepełnosprawnością narządu wzroku oraz osoby z niepełnosprawnością słuchu w różnym wieku.

4. Jak wynika z dotychczasowej praktyki nie zawsze proponowane przez nadawców rodzaje udogodnień dla określonych gatunków programowych spełniają oczekiwania niepełnosprawnych.

4.1 W tabeli umieszczono podstawowe rodzaje audycji i typy udogodnień, które należy do siebie przyporządkować, stawiając w odpowiedniej kratce znak „x”.

RODZAJE AUDYCJI	TYPY UDOGODNIENI		
	Audio-deskrypcja	Napisy dla niesłyszących	Język migowy
Filmy fabularne polskie, w tym seriale	X		
Filmy fabularne zagraniczne, w tym seriale	X		
Filmy dokumentalne	x		
Informacja: serwisy informacyjne, informatory użytkowe (traffic, pogoda itp.)	audiotekst		
Publicystyka	Wybrane		
Publicystyka wyborcza (audycje własne nadawcy)			
Debaty wyborcze (ustawowe)			
Magazyny (m.in. informacyjno-	X		

publicystyczne, poradniczo- edukacyjne itp)			
Audycje edukacyjne i poradnicze	X		
Teatr TV	X		
Widowiska rozrywkowe słowno-muzyczne	W przypadku jeśli obraz stanowi nieodłączną i dominującą część widowiska		
Transmisje sportowe	X		
Audycje adresowane do dzieci i młodzieży	X		
Komunikaty ostrzegawcze i alarmowe	Audiotekst		

Przy wyborze programów, do których tworzona i wdrażana jest audiodeskrypcja winno zwracać się uwagę na to, by odpowiadały one jak najszerszej grupie odbiorców z niepełnosprawnością wzroku w różnym wieku. Audiodeskrypcja powinna zatem być wdrażana zarówno do programów edukacyjnych dla dorosłych, młodzieży i dzieci, jak i audycji, filmów, które cieszą się wysoką oglądalnością i są popularne wśród wszystkich telewidzów. Osoby z niepełnosprawnością wzroku reprezentują różne środowiska społeczne, zatem wybór audycji pod kątem odbiorcy powinien być warunkowany tym, czy można ją udostępnić z audiodeskrypcją. Programy, w których istnieje znikoma możliwość wprowadzenia audiodeskrypcji nie powinny być w nią zaopatrywane, a tym samym

powinny być wyłączone z listy programów możliwych do udostępnienia. Wszelkie komunikaty i napisy pojawiające się na dole ekranu, powinny być udostępniane w postaci audiotekstu. Jak bardzo oferta programowa odpowiada na potrzeby odbiorców z niepełnosprawnością wzroku warto monitorować każdego roku w ramach konsultacji społecznych.

4.2 Jaka jest, z punktu widzenia osób niewidomych lub słabowidzących (w tym osób w zaawansowanym wieku), przydatność lektora czytającego dialogi do filmów?

W przypadku osób słabowidzących i niewidomych, które nie są w stanie zrozumieć i odczytać obcojęzycznych dialogów, usługa lektorska jest nieocenioną pomocą w poznaniu i zrozumieniu ich treści. Jedyny wyjątek stanowią dialogi, które celowo nie zostają przetłumaczone na język polski. Wszystkie dialogi wyświetlane w postaci napisów na dole ekranu powinny być udostępniane osobom z niepełnosprawnością wzroku za pośrednictwem audiotekstu, czyli głosowego ich odczytywania przez lektora.

5 Równie ważne jak samo dostarczanie treści z udogodnieniami dla niepełnosprawnych jest zapewnienie odpowiedniej informacji dotyczącej programów, pór emisji, charakterów audycji i rodzajów udogodnień w nich realizowanych. Pozwoli to odbiorcom, dla których te programy są przeznaczone, dokonać świadomego i satysfakcjonującego wyboru.

5.1 Które z wymienionych poniżej podstawowych form informowania o programach dla niepełnosprawnych powinny być stosowane:

- a. Informacja prasowa i w telegazecie (jeśli nadawca taką prowadzi)? x
- b. Informacja na stronach www nadawców? x
- c. Specjalne oznakowanie w EPG? x
- d. Specjalne oznakowanie (dla osób z niesprawnością słuchu) lub informacja - zapowiedź dźwiękowa (dla osób z niesprawnością wzroku) przed programem?

Sposób informowania o dostępności programów osobom niepełnosprawnym jest bardzo istotny choć bardzo zaniedbywany. Obecnie osoby niewidome napotykają na problem z odnalezieniem tego typu informacji. Informacje jaki program i kiedy jest dostępny powinny być umieszczane zarówno w elektronicznym przewodniku po programach, telegazecie z możliwością odczytania jej przez osoby niewidome, na stronach

internetowych nadawców z opcją wyszukiwania programów poprzez zaznaczenie wybranej usługi dostępu, jak i pojawiać się w dostępnej formie przed programem (zapowiedź dźwiękowa - odbiorcy z niepełnosprawnością wzroku, napisy i język migowy - odbiorcy z niepełnosprawnością słuchu).

5.2 Czy sposób informowania o dostępności programów dla niepełnosprawnych powinien być uregulowany ustawą/rozporządzeniem?

Sposób informowania o dostępności programów osobom z niepełnosprawnością wzroku oraz osobom z niepełnosprawnością słuchu z pewnością powinien być uregulowany i ujednolicony wobec wszystkich nadawców. Pozwoli to nadawcom poznać potrzeby odbiorców, zaś odbiorcy uzyskają jednolitą praktykę w odnajdywaniu poszukiwanych informacji o dostępności oferty programowej. Regulacja taka powinna wskazać normy wdrażania usług dostępu, a także informowania o nich odbiorców.

W załączeniu Fundacja Audiodeskrypcja przesyła informację na temat obecnego stanu wdrażania audiodeskrypcji oraz **postulaty w odniesieniu do sytuacji osób z niepełnosprawnością wzroku, które nie zostały ujęte w treści konsultacji.**